

Predsednik republike

Milan Kučan

Posel končan

Milan Kučan o zadnjem letu mandata, preteklem letu, vladnem letalu, vatikanskem sporazumu, hrvaško-slovenskem prijateljstvu in Bin Ladnu

Ali H. Žardin, Tomaž Šaunlik, foto Marko Jamnik

Začenja se zadnje leto druge petletke vašega mandata. Ko ste drugič kandidirali, ste v predvolilni kampanji sporočali, da "delo ni končano". Kaj so reči, ki bi jih še morali opraviti, da bi bil posel končan?

Od vsega začetka se čutim zavezanega uresničevati politično zavezo, sprejeto in izraženo s plebiscitom. Veliko takratnih pričakovanj je uresničenih. Štirje veliki cilji pa po mojem mnenju še ne povsem. V zadnjem letu mandata si bom zato predvsem prizadeval in pomagal pri vključevanju Slovenije v evropsko unijo. Enako velja tudi za vključevanje Slovenije v evroatlantski obrambno-varnostni sistem, torej v Nato. Tretji tak cilj, ki se mu mislim bolj posvetiti, je vzpostavljanje bolj tvornega in uravnoteženega razmerja med delom in kapitalom in razvijanje Slovenije tudi kot socialne države. Slovenija je veliko naredila pri zagotavljanju političnih pravic in svoboščin, prav pa bi bilo, da več pozornosti posveti tudi uresničevanju socialnih pravic. Ne mislim, da glede tega doslej ni bilo naredeno nič, še posebej v zadnjem času. In še četrti cilj, ta zadeva spravo in državljansko ter narodno pomiritev. Med plebiscitno razpravo je bilo večkrat izraženo pričakovanje, da se Slovenci končno spravimo s seboj in med seboj, da nas preneha deliti preteklost in poveže odgovornost za skupno državo. Sam sem plebiscit razumel tudi kot tako ključno politično pravno dejanje. Murda bi bil lahko ob

sedanji politični volji v prihodnjem letu urejeni odločilni korak, da poglavje iz naše preteklosti zapremo.

Omenjate vstop v zvezo Nato. Zveza Nato se je od leta 1990 do leta 2001 bistveno spremenila. Danes je Nato nekaj drugega.

V desetih letih se je spremenilo veliko stvari, tudi Nato. Spremenila se je Slovenija, spremenilo se je okolje, v katerega je Slovenija umeščena. Nato se spreminja v isto smer, ko je po mojem mnenju vstop v to evroatlantsko varnostno-obrambno organizacijo z vidika slovenskih pričakovanj in z vidika slovenskega vrednostnega sistema celo bolj utemeljen. Nato, kakršen je danes, je Sloveniji gotovo bližje kot Nato, kakršen je obstajal do leta 1990. Tedaj je bil še vedno otrok nekdane blokovske delitve sveta in "gmzeča pest" drugemu bloku, prirejen potrebam vzdrževanja ravnotežja strahu in ne sodelovanja. Danes je Nato simbol vrednot miru in varnosti, razvija se v smeri "ponujene roke sodelovanja" vsem, ki spoštujejo te vrednote, tudi Rusiji. Ta razvoj ni ne lahak in ne premočren. Nato je danes še vedno ključna varnostna in obrambna ustanova evroatlantskega zavezništva. Če bi Slovence leta 1991, v času vojne nevarnosti, med vojno z JLA ali po njej vprašali, ali si želijo zavarovati svojo plebiscitno odločitev za samostojnost Slovenije, ali si želijo zavarovati varnost države in mir tudi z angažiranjem Nata - naše tedanje zahteve, za katere sem

Nato, kakršen je danes, je Sloveniji gotovo blizje kot Nato, kakršen je obstajal do leta 1990.

Osebnost sicer izvedel veliko kasneje, so bile takšne - o tem ne bi bilo nobenega dvoma. Ko je manj ogrožen mir, manj ogrožena suverenost in varnost večja, so razumisleki o tem, kje je tudi v varnostnem smislu mesto Slovenije, bolj pluralni. To je normalno. Ko pa bi prišlo do točke, ko bo naše članstvo v Natu realnost - upam, da se bo povabilo zgodilo prihodnjo jesen na sestanku vrha Nata v Pragi - bo treba ljudem natančno povedati, kaj je NATO, kakšno vlogo ima v sodobni Evropi in svetu, kakšni so dolgoročni interesi Slovenije in katere so trajnejše vrednote, ki jih Slovenija z vstopom v to zaveznitvo utrjuje in brani.

Ste pa prvi izvedeli, da bo sestanek Nata v Pragi. Predsednik Havel vam je prišel povedat.

Ko mi je predsednik Havel povedal za pobudo, da bi bil prihodnji vrh Nata v Pragi, je najbrž že vedel za dogovore v Washingtonu. Ameriška državna sekretarka je bila tedaj Madeleine Albright, s katero je imel Havel prístne stike. Dumezvam - tega sicer ne morem trditi - da je tudi njuno prijateljstvo prispevalo k odločitvi o tem, da bo vrh Nata v eni od novih članic, uresničena v Češki. Ta premik srečanja iz držav tradicionalnega natovskega kroga v srednjo Evropo, proti vzhodu, ima pomembna politična sporočila. To, da je bila za gostitelja izbrana Češka, pa po mojem mnenju nikakor ni naključje.

Latku se ob pogledu na mednarodno sceno zastavlja vprašanje, ali po 11. septembra, ko je bila postavljena globalna antiteroristična konflicija, kjer ključne poteze vlečejo ZDA in Velika Britanija, Nato sploh še ostaja. Ali Nato še obstaja?

Nato vsekakor obstaja. Videz, da so vojaško angažirane zgolj Združene države in Velika Britanija, morda zmoti pogled na Nato. ZDA so sicer sprva začele to vojaško operacijo same, morda tudi za to, da ne bi obremenjevale v vojaškem smislu drugih držav. Vendar je bil prvič aktiviran tudi peti člen washingtonske pogodbe, ki pravi, da so vse države članice Nata zavezane dati na razpolago vse svoje sile, ko je napadena ena od njih. Zelo pomembno je, da je bil ta peti člen pogodbe aktiviran, hkrati pa menim, da je bolje, da vojaške operacije vodijo ZDA.

Kaj je Nato? Kaj sodi v opis del in nalog te organizacije?

Nato ima tudi politične funkcije in ne le zgolj vojaške.

Torej vodenje dialoga?

In iskanje političnih rešitev tudi za spopad z mednarodnim, globalnim terorizmom. V to protiteroristično zaveznitvo je vključenih bistveno več držav, kot jih premore Nato. Vprašanje pa je, ali so motivi pri vseh sodelujočih državah identični. Vprašanje je tudi, kaj bo potem, ko bo oborožena konfrontacija končana in

kako odpravljati korenine terorizma v svetu. To bo razjasnil šele dialog. Ta dialog bo moral preiti ali slej dobiti mesto v Združenih narodih, če naj Združeni narodi ohranijo in povečajo svojo kredibilnost in tako upravičijo svoj obstoj v spreminjajočem se svetu, ki takšno univerzalno inštanco nedvomno potrebuje. Nato ho še dolgo ostati ključni evroatlantski varnostno-politični sistem in od tod tudi interes Slovenije, da postane njegov polnopravni član.

Ste bili kot predsednik republike seznanjeni z dokazi, ki govorijo o krivdi Osame bin Ladena za teroristični napad na WTC in Pentagon? Najširše svetovno občinstvo je bilo pred dobrim tednom seznanjeno z video posnetkom, pred tem pa so bili vsaj nekateri državniki seznanjeni s podatki, ki naj bi kazali na Bin Ladnovo krivdo.

Meni osebno ti dokazi niso bili predstavljeni. Sem pa vprašal zunanjega ministra, kako je s temi reči in na hitro mi jih je razložil.

Na hitro? Torej ste bili relativno slaba obveščenci?

Manj kot bi bila n vsem obveščena vlada.

V zadnjih tednih ste sprejeli danski kraljev par, luksemburškega vojvodo in obiskali su Britansko kraljico. Zdelo se je, da vam protokolarne obveznosti do zdaj niso pretirano ugajale.

No, v dobri družbi je vedno prijetno biti. Ta srečanja so vsekakor v interesu slovenske države, saj močno prispevajo k slovenski prepoznavnosti in afiniteti v svetu. To je ob širitvi EU pomembno. Obiske te vrste, ki so povezani s ceremonialom in tradicionalnim protokolarnim obredjem, spremlja tudi velika medijska pozornost. Ti obiski so prispevali k prepoznavnosti Slovenije na Danskem, v Luksemburgu in Veliki Britaniji. Ob tem pa pošteno priznam, da tak obiski prispevajo k prepoznavnosti Slovenije več tudi zaradi uspehov slovenskega nogometa in športa na sploh. To je moja sveža izkušnja iz Londona. Od portirjev in voznikov, do predsednika vlade Blaira, vsi so spraševali o fenomenu slovenskega nogometa in čestitali. Bilo je prijetno.

Boste šli v Korejo?

Bilo bi zanimivo iti na kakšno dobro tekmo, vendar če bi šel zgolj na nogometno tekmo, bi bil to prevelik strošek.

No, morda bo pa do svetovnega nogometnega prvenstva državno letalo, namenjeno prevozu slovenskih državljanov, že v domačem hangarju. In bi vaše potovanje v Korejo predstavljalo minimalen strošek.

Tudi let z letalom, o katerem govorite, bi bil strošek. Sicer pa sem se, ko sem leta 2000 potoval na olimpijske igre v Sydney, spotoma ustavil tudi v Seulu. Moja izkušnja je, da se v sodobnih letalih letalske družbe Air Korea potuje najbrž bolj udobno kot v letalu, ki ga kupuje vlada.

S predsednikom vlade sva o temi bančne privatizacije govorila večkrat in brez "skritega med vrsticami".

Je bil vaš nrad povprašan za mnenje o nakupu tega letala?

Oh nakup tega konkretnega letala ne. Sicer pa je moje staro stališče, ki ga nisem spreminjal, da država za svoje potrebe potrebuje sodobno letalo. Sestankov, ki se jih udeležujemo predstavniki države, v glavnem ne moremo uskladiti z urniki rednih letalskih linij. Bilu je veliko nepotrebnega sprenevedanja, s katerimi se je ta nakup odlagal "na boljše čase". Hkrati pa sem trdno prepričan, da država letala za čezoceanske polete ne potrebuje.

To je bil ključni kriterij pri izboru.

Pri izboru, kot rečeno, nisem sodeloval. Moje mnenje je, naj ponovim, da država potrebuje hitro in primerno letalo.

S kom vse ste se med gostovanji v tujini pogovarjali o nogometu?

Z vsemi sogovorniki.

Tudi z britansko kraljico?

Ne. Z njenim veličanstvom pa o nogometu nisva govorila. Najbrž bi, a ta pogovor ne traja toliko časa, da bi se lahko pogovorila o vsem. Čeprav ne traja samo petnajst minut, kot sem prebral v vašem časopisu.

Kakšen je rezultat tistega dela londonskega obiska, ki je bil bolj delovne in manj protokolarni narave?

Ne kaže izgubljati besed o tem, kako pomembna je specifična težava Britanije v Evropi in svetu. Za vsako državo, tudi za Slovenijo, je zelo pomembno, da ima z njo stalen političen dialog in čim boljše gospodarske, politične in kulturne odnose.

Dejstvo je, da Britanija opazuje oder političnega dogajanja v razsežnostih, ki predstavljajo cel svet. Na tem prizorišču država kot Slovenija šteje toliko, kolikor pozornosti zna sama vzbuditi pri sogovornikih s svojimi pobudami in aktivnostmi. Moj namen je bil, da bi pri britanskih sogovornikih utrdil spoznanje, da je Slovenija partner, ki šteje. Lahko je kredibilen partner v dvostranskih odnosih, lahko je verodostojen partner, ko gre za iskanje dolgoročnih rešitev v jugovzhodni Evropi. Slovenija je lahko v prihodnosti tudi zelo zanesljiv partner v Evropski uniji in v Natu. Hkrati je Slovenija verodostojen in zanesljiv zaveznik tudi v profiteristični kualitiji. Slovenija zna presojati svetovne razmere in se znotraj njih opredeljevati skladno s svojim vrednostnim sistemom, ta pa je del evropske demokratične tradicije in evropskega vrednostnega sistema.

Je slovensko poznavanje scene na Balkanu še vedno ključni izvozni produkt slovenske politike?

Tudi. Zastavljena so mi bila zelo konkretna vprašanja o tem, kaj bi lahko bila rešitev in perspektiva za posamezna krizna žarišča, konkretno Bosno in Hercegovino. Prizadevanja, da bi temu območju zagotovili stabilnost, trajajo že desetletje. Ni pa to edini razlog, da nas drugi sprejemajo kot državo, ki šteje.

Svetovna politika je v tem trenutku usmerjena v centralno Azijo. Ali zaradi tega, ker svetovna politika glavno energije usmerja proti Bližnjemu in Srednjemu vzhodu, hkrati od Slovenije pričakuje, da ho Slovenija v jugovzhodni Evropi imela bolj aktivno vlogo?

Da, tudi to, a hkrati svetovna politika pričakuje, da se bo Evropa bolj angažirala na Bližnjem vzhodu in bolj usklajeno nastopala na svojem jugovzhodu. Države kot Slovenija bolje poznajo razmere in imajo vpogled v korenine sporov, zato lahko bolje vidijo možne rešitve, s tem pa bi se mednarodna skupnost razbremenila prekomerne teže, ki jo nosi. Energija bi se lahko sprusila za druga krizna žarišča. To je trenutno gotovo Afganistan; in še dolgo časa bo. Golovo je to Bližnji vzhod, stara in odprta nezaceljena rana, ki povzroča mnoge druge konflikte. Tudi ta, v Afganistanu, ni čisto brez povezave z razmerami na Bližnjem vzhodu. Moje staro stališče je, da so konflikti na tleh nekdanje Jugoslavije predvsem evropski problem. Evropa mora prevzeti odgovornost, da ta problem reši sama, ne da bi ob tem preveč obremenjevala širšo svetovno skupnost, čeprav je prisotnost ZDA tudi tu še vedno potrebna.

Čez leto dni boste upokojenec. Bi v imenu kakšne mednarodne organizacije vodili kakšno mirno inicijativo na območju nekdanje SFRJ?

Ne vem, zakaj bi mednarodna skupnost želela moje sodelovanje.

Navdušo so mirovni posredniki tujde, ki poznajo razmere, imajo veliko politično kilometrino ...

Še eno reč potrebujejo: ambicijo, da bi to po čeli.

Vi je nimate?

Ne.

Meddržavne odnose si predstavljamo malo po kmetku. Kaj se splača in kaj ne. Zakaj se je Sloveniji splačalo skleniti vatikanski sporazum?

Sloveniji se splača imeti urejene odnose z vsemi državami. Vatikan je posebnost, ki zato tradicionalno želi poseben način formaliziranja odnosov med katoliško cerkvijo in državo. Ali je prav poseben sporazum edini način za urejanje odnosov, je že drugo vprašanje. Mislim, da za pravno varnost položaja in delovanja vseh verskih skupnosti posebni sporazumi niso nujni, saj jo zagotavlja slovenska ustava. V pravni državi, kot je Slovenija, je možno ob vsaki kršitvi ustave poiskati pravico na ustavnem sodišču in ker je Slovenija podpisnica evropskih dokumentov o človekovih pravicah tudi pred evropskim sodiščem za človekove pravice. Dodajam pa, da je mednarodni sporazum lahko koristen, če pomaga utrjevati premajhno zaupanje med upravljavci slovenske države in vodstvom rimskokatoliške cerkve na

slovenskem. Zaupanje med slovensko državo in Svetim sedežem se danes zdi večje, kot zaupanje med slovensko oblastjo in vodstvom rimskokatoliške cerkve v Sloveniji. Podpisani sporazum je zato lahko koristno sredstvo za krepitev tega zaupanja, a zanj si morata prizadevati obe strani. Čas bo pokazal, ali je bil pri tem sporazum koristen.

Vprašanje meje med Hrvaško in Slovenijo je staro toliko, kolikor sta stari državi. Bili ste v Zagrebu. Svo kljub pomislekom vendarle pred podpisom sporazuma o meji?

To je odvisno od vlad. Pogajanja so končana, obstaja soglasje praktično vseh slovenskih parlamentarnih strank in vlada bi v parlamentu dobila podporo. Seveda pa se na slovenski strani zavedamo, da je to kompromis. S tem kompromisom niso uveljavljeni vsi slovenski pomembni interesi. Kljub temu pa gre za dober kompromis, ker je ohranjen v prihodnosti in v odnosih med državama eliminiira problem, ki bi lahko v spremenjenih mednarodnih okoliščinah postal celo varnostni problem. Moj obisk v Zagrebu je bil namenjen temu, da ugotovim, ali je možno, da se zadeva premakne z mrtve točke. Razmere so trenutno takšne, da se bosta po mojem vladu morali dogovoriti, kdaj in kako v enem in drugem parlamentu nadaljevati postopek za sprejem tega že parafiranega sporazuma.

Kaj pomeni dejstvo, da sta predsednika vlade, dr. Drnovšek in Ivica Račan, parafirala sporazum?

To pomeni, da so pogajalci, ki so imeli mandat vlad, dosegli soglasje o rešitvi problema. Predsednik slovenske vlade je svoje stališče verifikiral in pogajanja so na slovenski strani končana.

Dr. Mate Granič, nekdanji hrvaški zunanji minister, je za Mladino izjavil, da opozicija o pogajanjih sploh ni bila seznanjena. Če držijo navedbe v hrvaškem tisku, je Dražen Budiša dejal, da niti stuanke vladajoče koalicije niso bile seznanjene. Kdo ima boljši položaj: Slovenska stran, kjer je predsednik vlade svoje stališče verifikiral v parlamentu, ali hrvaška, kjer predsedniku vlade očitajo nli ravnanje, to pa mu morda daje prostor za taktiziranje?

Meni se zdi pomembno, kakšna je verodostojnost slovenskih pogajalcev v slovenski javnosti in politiki. Verodostojnost jim je zagotovljena. Ponavljam pa, da gre za kompromis, ki ne zadovolji vseh naših interesov in pričakovanj. Kot vsak kompromis pa je izbira med velikimi in večjimi cilji. Izbira je dobra. Razmere na Hrvaškem niso predmet mojih skrbi.

Na nhisku v Zagrebu ste izjavili, da bi, če bi prišlo do arbitruže v meji na morju, to v Sloveniji za seboj potegnulo tudi ponovno odprtje že zaprtega poglavja o meji na kopnem. Zakaj?

S predsednikom vlade sva o temi bančne privatizacije govorila večkrat in brez "skrítése med vraticami".

Je bil vaš urad povprašan za mnenje o nakupu tega letala?

Ob nakupu tega konkretnega letala ne. Sicer pa je moje staro stališče, ki ga nisem spreminjal, da država za svoje potrebe potrebuje sodobno letalo. Sestanikov, ki se jih udeležujemo predstavniki države, v glavnem ne moremo uskladiti z urniki rednih letalskih linij. Bilo je veliko nepotrebnega sprenevedanja, s katerimi se je ta nakup odlagal "na boljše čase". Hkrati pa sem trdno prepričan, da država letala za čezoceanske polete ne potrebuje.

Tu je bil ključni kriterij pri izbiri.

Pri izboru, kot rečeno, nisem sodeloval. Moje mnenje je, naj ponovim, da država potrebuje hitro in primerno letalo.

S kom vse ste se med gostovanjem v tujni pogodbo pogovarjali o nogometu?

Z vsemi sogovorniki.

Tudi z britansko kraljico?

Ne. Z njenim veličanstvom pa o nogometu nisva govorila. Najbrž bi, a ta pogovor ne traja toliko časa, da bi se lahko pogovorila o vsem. Čeprav ne traja samo petnajst minut, kot sem prebral v vašem časopisu.

Kakšen je rezultat tistega dela londonskega obiska, ki je bil bolj delovne in manj protokolarne narave?

Ne kaže izgubljati besed o tem, kako pomembna je specifična težava Britanije v Evropi in svetu. Za vsako državo, tudi za Slovenijo, je zelo pomembno, da ima z njo stalen političen dialog in čim boljše gospodarske, politične in kulturne odnose.

Dejstvo je, da Britanija opazuje oder političnega dogajanja v razsežnostih, ki predstavljajo cel svet. Na tem prizorišču država kot Slovenija šteje toliko, kolikor pozornosti zna sama vzbuditi pri sogovornikih s svojimi pobudami in aktivnostmi. Moj namen je bil, da bi pri britanskih sogovornikih utrdil spoznanje, da je Slovenija partner, ki šteje. Lahko je kredibilen partner v dvostranskih odnosih, lahko je verodostojen partner, ko gre za iskanje dolgoročnih rešitev v jugovzhodni Evropi. Slovenija je lahko v prihodnosti tudi zelo zanesljiv partner v Evropski uniji in v Natu. Hkrati je Slovenija verodostojen in zanesljiv zaveznik tudi v protiteroristični koaliciji. Slovenija zna presojati svetovne razmere in se znotraj njih opredeljevati skladno s svojim vrednostnim sistemom, ta pa je del evropske demokratične tradicije in evropskega vrednostnega sistema.

Je slovensko poznavanje scene na Balkanu še vedno ključni izvojni produkt slovenske politike?

Tudi. Zastavljena so mi bila zelo konkretna vprašanja o tem, kaj bi lahko bila rešitev in perspektiva za posamezna krizna žarišča, konkretno Bosno in Hercegovino. Prizadevanja, da bi temu območju zagotovili stabilnost, trajajo že desetletje. Ni pa to edini razlog, da nas drugi sprejemajo kot državo, ki šteje.

Svetovna politika je v tem trenutku usmerjena v centralno Azijo. Ali zaradi tega, ker svetovna politika glavnino energije usmerja proti Bližnjemu in Srednjemu vzhodu, hkrati od Slovenije pričakuje, da bo Slovenija v jugovzhodni Evropi imela bolj aktivno vlogo?

Da, tudi to, a hkrati svetovna politika pričakuje, da se bo Evropa bolj angažirala na Bližnjem vzhodu in bolj usklajeno nastopala na svojem jugovzhodu. Države kot Slovenija bolje poznajo razmere in imajo vpogled v korenine sporov, zato lahko bolje vidijo možne rešitve, s tem pa bi se mednarodna skupnost razbremenila prekomerne teže, ki jo nosi. Energija bi se lahko sprostila za druga krizna žarišča. To je trenutno gotovo Afganistan; in še dolgo časa bo. Gotovo je to Bližnji vzhod, stara in odprta nezaključena rana, ki povzroča mnoge druge konflikte. Tudi ta, v Afganistanu, ni čisto brez povezave z razmerami na Bližnjem vzhodu. Moje staro stališče je, da so konflikti na tleh nekdanje Jugoslavije predvsem evropski problem. Evropa mora prevzeti odgovornost, da ta problem reši sama, ne da bi oh tem preveč obremenjevala širšo svetovno skupnost, čeprav je prisotnost ZDA tudi tu še vedno potrebna.

Čez leto dni boste upokojenec. Bi v imenu kakšne mednarodne organizacije vodili kakšno mirovno iniciativo na območju nekdanje SFRJ?

Ne vem, zakaj bi mednarodna skupnost želela moje sodelovanje.

Navadno so miruvni posredniki ljudje, ki poznajo razmere, imajo veliko politično klometrino ...

Še ena reč potrebujejo: ambicijo, da bi to počeli.

Vi je nimate?

Ne.

Meddržavne odnose si predstavljamo malo po kmečko. Kaj se splača in kaj ne. Zakaj se je Sloveniji splačalo skleniti vatikanski sporazum?

Sloveniji se splača imeti urejene odnose z vsemi državami. Vatikan je posebnost, ki zato tradicionalno želi poseben način formaliziranja odnosov med katoliško cerkvijo in državo. Ali je prav poseben sporazum edini način za urejanje odnosov, je že drugo vprašanje. Mislim, da za pravno varnost položaja in delovanja vseh verskih skupnosti poseben sporazum niso nujni, saj jo zagotavlja slovenska ustava. V pravni državi, kot je Slovenija, je možno ob vsaki kršitvi ustave potiskati pravico na ustaven sodišču in ker je Slovenija podpisnica evropskih dokumentov o človekovih pravicah tudi pred evropskim sodiščem za človekove pravice. Dodajam pa, da je mednarodni sporazum lahko koristen, če pomaga utrjevati premajhno zaupanje med upravljavci slovenske države in vodstvom rimskokatoliške cerkve na

slovenskem. Zaupanje med slovensko državo in Svetim sedežem se danes zdi večje, kot zaupanje med slovensko oblastjo in vodstvom rimskokatoliške cerkve v Sloveniji. Podpisani sporazum je zato lahko koristno sredstvo za krepitev tega zaupanja, a zanj si morata prizadevali obe strani. Čas bo pokazal, ali je bil pri tem sporazum koristen.

Vprašanje meje med Hrvaško in Slovenijo je staro toliko, kotlikor sta stari državi. Bili ste v Zagrebu. Smo kljub pomislekom vendarle pred podpisom sporazuma o meji?

To je odvisno od vlad. Pogajanja so končana, obstaja soglasje praktično vseh slovenskih parlamentarnih strank in vlada bi v parlamentu dobila podporo. Seveda pa se na slovenski strani zavedamo, da je to kompromis. S tem kompromisom niso uveljavljeni vsi slovenski pomembni interesi. Kljub temu pa gre za dober kompromis, ker je obrnjen v prihodnost in v odnosih med državama eliminira problem, ki bi lahko v spremenjenih mednarodnih okoliščinah postal celo varnostni problem. Moj obisk v Zagrebu je bil namenjen temu, da ugotovim, ali je možno, da se zadeva premakne z mrtve točke. Razmere so trenutno takšne, da se bosta po mojem vladni morali dogovoriti, kdaj in kako v enem in drugem parlamentu nadaljevati postopek za sprejem tega že parafiranega sporazuma.

Kaj pomeni dejstvo, da sta predsednika vlade, dr. Drnovšek in Ivica Račan, parafirala sporazum?

Tu pomeni, da so pogajalci, ki so imeli mandat vlad, dosegli soglasje o rešitvi problema. Predsednik slovenske vlade je svoje stališče verifikiral in pogajanja so na slovenski strani končana.

Dr. Mate Granič, nekdanji hrvaški zunanji minister, je za Mladino izjavil, da upoizicija o pogajanjih sploh ni bila seznanjena. Če držijo navedbe v hrvaškem tisku, je Dražen Budiša dejal, da niti stranke vladajoče koalicije niso bile seznanjene. Kdo ima boljši položaj? Slovenska stran, kjer je predsednik vlade svoje stališče verifikiral v parlamentu, ali hrvaška, kjer predsedniku vlade očitajo soltanje, to pa mi morila daje prostor za taktiziranje?

Meni se zdi pomembno, kakšna je verodostojnost slovenskih pogajalcev v slovenski javnosti in politiki. Verodostojnost jim je zagotovljena. Ponavljam pa, da gre za kompromis, ki ne zadovolji vseh naših interesov in pričakovanj. Kot vsak kompromis pa je izbira med velikimi in večjimi cilji. Izbira je dobra. Razmere na Hrvaškem niso predmet mojih skrbi.

Na obisku v Zagrebu ste izjavili, da bi, če bi prišlo do arbitraže o meji na morju, to v Sloveniji za seboj potegnili tudi ponovno odprtje že zaprtega poglavja v meji na kopnem. Zakaj?

Ne znam si predstavljati, da bi lahko kdorkoli, ki bi se v imenu slovenske politike ponovno pogajal o meji, zaobšel zadnjih deset kilometrov kopnega dela mejne črte. To ozemlje je sporno. Od meje na kopnem je odvisno, kje mejna črta doseže morje in kako teče meja po morju. Začudilo me je, da se v Zagrebu nekaterim zdi, da vprašanje kopenske meje ni več sporno. V mejnem sporazumu določena kopenska meja je rezultat celotnega kompromisa oz. rešitve. Dr. Drnovšek na določitev kopenske meje zagotovo ni tako zlahka pristal.

Na Hrvaškem so tačas stvari zaradi notranje-političnih problemov nedvomno bistveno zahtevnejše kot v Sloveniji.

Dobil sem vtis, da je na Hrvaškem precej nezaupanja do namer slovenske politike. To nezaupanje mi je nerazumljivo. Slovenija namreč v desetih letih ni storila nobenega dejanja zoper interese republike Hrvaške. Tudi v najhujših časih ne.

No, elektrika smo jim izklopili.

Ta izklop ima svojo zgodovino, vendar ne želim o njej presojati.

V čem se kaže to nezaupanje?

Sloveniji pripisujejo namero, da želi svoje interese uveljavljati na račun Hrvaške, da hoče Slovenija hrvaško morje. Slovenija naj bi želela uveljaviti svoje interese v trenutku, ko naj bi imela Hrvaška zaradi vsile razlogov slabšo pogajalsko pozicijo. To ni res. Slovenija ne posega po hrvaškem morju in ga ne želi. Izhodišče ni delitev hrvaškega morja, ampak razmejitev nekdanjega jugoslovanskega morja, ki ni bilo nikoli v prejšnji državi razdeljeno z mejno črto. Bilo je in hrvaško in slovensko. Obe državi sta imeli iz tega dejstva izhajajoče pravice. Zdaj si morata te skupne pravice razdeliti. Tako je Slovenija imela preko tega morja stik z mednarodnimi vodami. Pravico do suverena stika z mednarodnimi vodami si morata obe državi razdeliti na način, ko nobena ne bo prišla v slabši položaj, kot ga je imela pred letom 1991. Naloga je težka, ni pa nerešljiva.

Sestadi ste se z različnimi hrvaškimi političnimi skupinami. Ste med njimi zaznali kakšne razlike? Je nezaupanje znatno za vse hrvaške politične skupine?

Za vse prav gotovo ne. Ocenjujem pa, da je reševanje sicer zahtevnega meddržavnega vprašanja postalo izrazito področje notranje-političnega razmerja. Tu se lahko zgodi tudi v Sloveniji.

Predsednika Mesec in Račan govorita - malo metaforično, malo zares - da gre hrvaška pot v Evropo prek Slovenije. Je "strateško partnerstvo" med Slovenijo in Hrvaško v odnosu do EU, Italije ali Nata možno?

Partnerski odnosi med sosednjimi državami so vedno dobrodošli in koristni. Sosednje države lahko s skupnimi iniciativami jasneje oblikujejo interese in stališča nekega območja in jih skupaj tudi uspešneje zastopajo.

Ali pelje pot Hrvaške v Evropo prek Slovenije, tega gotovo ne gre razumeti dobesedno. Po kopnem delno da! Zaradi različnih okoliščin sta državi danes na različnih stopnjah usposobljenosti za življenje v EU. Slovenija je pripravljena pomagati z izkušnjami na težki poti proti evropskim integracijam. Vendar ima Hrvaška tudi druge probleme. Problem so odnosi z Bosno in Hercegovino, problem so odnosi s Srbijo. Pot Hrvaške v Evropo pelje torej tudi preko teh držav. Tudi preko drugih.

Nova Ljubljanska banka zaradi nerešenega vprašanja "stare" Ljubljanske banke nima vstopa na hrvaški finančni trg.

Za celo slovensko gospodarstvo je velika škoda, da Slovenija nima vstopa na hrvaški finančni trg. Gotovo gre tudi za vprašanje, ki je povezano s sukcesijo. Vendar so rešitve nužne; tudi tako, da bi ta problem začasno rešili, končni saldo prenesenega in neprenesenega dolga pa poravnali v sukcesijskem dogovoru. A to je stvar vlade.

Duzdeva se, da lahko pri eni gospodarski temi med vrsticami vaših izjav in izjav predsednika vlade najdemo razhajanje. Vlada meni, da je v nacionalnem interesu predvsem to, da so banke učinkovite, sposobne spremljati gospodarstvo in mu nuditi ustrezne bančne proizvode. Vi pa, če prav razumimo, nacionalni interes razumete v tem smislu, da mora vsaj ena velika banka ostati v slovenski lasti. Ste se s predsednikom vlade pogovarjala o bančni tematiki?

To, kar naj bi bilo skrito med vrsticami, je posledica medijskih razlag. S predsednikom vlade sva o temi bančne privatizacije govorila večkrat in brez "skritega med vrsticami". Ta tema je nedvomno v pristojnosti vlade, ker vlada v imenu države upravlja s tem državnim dobrim. Sam se strinjam, da je v nacionalnem interesu čim večja učinkovitost bank in čim boljši bančni servis. Ob tem pa je treba ugotoviti, ali to ni mogoče s slovenskimi lastniki. Če ni mogoče zagotavljati kakovostne bančne storitve s slovenskimi lastniki, potem je potrebno iskati lastnike drugje. Sam mislim, da mora biti banka in ne denarni zavod posebnega pomena, kot so bile banke v prejšnji uveljavljivi. Lastnjenja bank si nisem predstavljal tako, da bi bodoči lastniki šli v to isto banko po kredit in potem s tem kreditom kupili lastniške deleže. Kapital mora v banko priti od drugje, kupec mora ponuditi realen denar. Če pa ponujata domači in tuji kupec enako dobre pogoje, bi dal prednost domačemu. Da je privatizacija realnega sektorja eno, privatizacija bank pa nekaj drugega, mnogo bolj občutljivega, je pred dnevi opozorili letošniji Nobelov nagradenec profesor Stiglitz med predavanjem v Ljubljani.

Večja slovenska podjetja ne sodelujejo več s slovenskimi bankami, pač pa se oh večjih po-

stih zanašajo na storitve, ki jih nudijo tuje banke.

Tuje banke slovenskim podjetjem zagotavljajo enostavnejše in lažje dostopne bančne storitve. Konkurenca torej je in v njej ni lahko obstati. Zato je NLB in NKMB potrebno privatizirati, dati jim je treba lastnike, ki bodo dobro gospodarili, in svež kapital, potreben za razvoj Slovenije. Ključno vprašanje pa je, ali v Sloveniji obstaja tolikšna rezerva kapitala, da bi lahko slovenski lastniki s tem kapitalom privatizirali banko. Če je ni, je vsa razprava o slovenskih ali neslovenskih lastnikih zgolj politiziranje.

Kaj vam je slo letos najbolj do živega, kaj se vam zdi najbolj pomembno?

Zadovoljen sem, da imamo že leto dni dovolj stabilno in široko vladno koalicijo, ki je spravila skozi Državni zbor proračun za dve leti. Slovenija pridobiva teže v svetu, kar se kaže tudi v visokih obiskih tujih politikov pri nas in naših v tujini. Du 20. decembra smo zaprti že 25 pogajalskih poglavij z EU, domislili koncept slovenske vojske in ga zdaj tudi uvajamo. V odnosih s sosedi in s Svetim sedežem je bilo storjenega precej dobrega. Znanje, znanost in kultura s svojo ustvarjalnostjo dobivajo vedno večjo veljavo, tudi domača in tuja priznanja. Duzdeva kultura tudi v političnem dialogu, čeprav se še srečujemo s samoučljivimi ljudi, tudi v medijih. Duzdeva tudi politična volja, da bi dostojno in brez političnih zlorab zaključili poglavje naše polpretekle zgodovine.

V celoti lepa bilanca. Vendar se je zgodil tudi črni torek v New Yorku in Washingtonu. Tiste dni smo dokončno spoznali, da svet že nekaj časa ni več, kot je živel v predstavah večine ljudi, tudi politikov. Globalni terorizem in že prej globalni kriminal sta nas tudi trdo podučila, da je patološke pojave globalnega sveta, predvsem prepad med razvitim in nerazvitim svetom treba zdraviti pri koreninah, da je potrebno uveljavljati globalno upravljanje in globalno odgovornost; uveljavlja se spoznanje, da nacionalne države ne morejo kršiti univerzalnih človekovih pravic v imenu svoje suverenosti in da na drugi strani ni mogoče v imenu splošne svetovne varnosti omejevati človekovih individualnih in kolektivnih pravic. Zelo pomemben se mi zdi razvoj globalne civilne družbe z manj nasilništva, kot je prevladovalo še v Genovi. EU se širi z manj zadržkov, z jasnim časovnim načrtom in z ustanovitvijo konvencije o reformah, kjer sodelujejo tudi kandidatke. Vse to vzbuja upanje, da se širi prostor enotne evropske politike. Z vidika globalnega upravljanja je pomembna tudi širitev evroatlantskega varnostnega sistema, ki zna na ustrezen način pritegniti tudi Rusijo. Svet kaže neko dvojno podobno, dve možnosti svoje prihodnosti. Je lahko boljši in je lahko slabši. Tudi od nas je odvisno, kaj bo prevladalo. Temu se kaže posvetiti, na tem kaže združevati moči. ■